

Statusrapport: 2. år med Familieiværksætterne i Vesthimmerlands Kommune

Indledning

På møde i Børne- og Skoleudvalget 27. januar 2016 blev der afsat 1 million kroner til forældrekurser, hvormed forløbet *Familieiværksætterne* implementeredes i januar 2017. Ved budgetaftalen for 2019 blev budgettet til Familieiværksætterne reduceret med 68.000 kr., grundet regnskabserfaringen ved justering fra 16 til 13 kursusgange. På møde i Børne- og Familieudvalget d. 10. april 2018 blev statusrapport for 2017 præsenteret.

Indeværende statusrapport indeholder en erfaringsopsamling på 2018, efter andet år med Familieiværksætterne (FIV) i Vesthimmerlands Kommune.

Baggrund

Forældrekurser indgår som et punkt i den administrative sundhedsaftale med Region Nordjylland for 2015-2018 (forlænget til 2019). Af sundhedsaftalen fremgår blandt andet, at *"alle kommuner inden aftaleperiodens udløb, har etableret en forældreuddannelse i samarbejde med regionens fødesteder"*. Baggrunden for Familieiværksætterne er ønsket om en tidlig og forebyggende indsats. Det påpeges netop i flere undersøgelser, at *tidlige* indsatser har en større effekt på for eksempel børnenes trivsel end de indsatser, der igangsættes senere i livet (se eksempelvis Heckman's kurve i bilaget). Samtidig er FIV-forløbets elementer i tråd med Vesthimmerlandsmodellens fokus på forebyggelse og tværfaglighed.

Formål

FIV er et kursusforløb, som tilbydes kommende førstegangsførelse bosiddende i Vesthimmerlands Kommune¹. Forløbet har til formål at (1) styrke forældrenes bevidsthed om og refleksion over forældrerollen samt (2) facilitere et netværk mellem forældrene. Projekt Familieiværksætterne kan endvidere øge muligheden for at få kendskab til familier i udsatte positioner og eventuelt iværksætte øvrige relevante indsatser hurtigst muligt.

Forløbets indhold

FIV-forløbet i Vesthimmerlands Kommune består af 13 kursuseftermiddage af 2 timer. Eftermiddagene løber fra 22.-24. graviditetsuge til barnet er 2 år og som udgangspunkt tilmeldes 6-10 par pr. hold². Hver mødegang indeholder et tema, f.eks. fødsel, tandsundhed eller motorik, og forældrene undervises af forskellige fagpersoner, f.eks. jordmoder, tandplejer eller fysioterapeut (se tema-oversigt og hold-oversigt i bilaget).

¹ Der findes få undtagelser hvor anden- eller tredjegangsfødelser er tilmeldt FIV, hvis det vurderes at de i høj grad kan profitere heraf.

² I nogle tilfælde er der 11 par på et hold. Dette skyldes, at der har været få par på ét hold, som derfor er lagt sammen med et andet. Holdstørrelser er løbende evalueret i styregruppen samt i forbindelse med evalueringsmøderne hvor alle undervisere deltager.

Et relevant element vedrørende FIV er desuden Vesthimmerlands Kommunes deltagelse i det landsdækkende Familieiværksætter-netværk. Netværket består af 23 kommuner, der alle har iværksat forældreforløb i forskellige udformninger³. Netværket er koordineret af Fonden for Socialt Ansvar og giver mulighed for sparring vedrørende indhold, evaluering og undervisning. Forløbsindhold og –sammensætning i Vesthimmerlands Kommune er inspireret af erfaringer fra de øvrige kommuner i netværket.

Resultater for 2018

I forløbets første år, 2017, blev der udleveret spørgeskemaer til alle deltagende forældre efter *hver* mødegang. Denne evalueringsform resulterede i tilrettelser i forhold til emner og placering af indhold. Eksempelvis ønskede flere forældre at emnet 'fødsel' blev placeret tidligere i forløbet. Generelt kunne der dog spores en høj tilfredshed med forløbet, hvor flere forældre var positive.

For 2018 har det været hensigten at etablere et nyt evalueringskoncept med to nedslagsevalueringer, på 8. og 12. mødegang, med fokus på hhv. mors og fars oplevede udbytte. Evalueringskonceptet blev udarbejdet af VIVE og Fonden for Socialt Ansvar, med støtte fra Det Obelske Familiefond. Udover Vesthimmerlands Kommune ønskede 10 øvrige kommuner i det landsdækkende netværk at deltage i denne evalueringsform. På baggrund af det meget sparsomme datagrundlag fra kommunerne er forvaltningen imidlertid blevet informeret om, at der ikke kan gennemføres en kvantitativ evaluering efter hensigten. Det må pointeres, at isoleret set har Vesthimmerlands Kommune levet op til kravet om en svarprocent på minimum 50 % af forældrene, mens de resterende 10 kommuner ikke har opnået tilstrækkelige svarprocenter for at sikre valide data og konklusioner herpå. Som alternativ tilbød VIVE og Fonden for Socialt Ansvar de 11 kommuner en kvalitativ evaluering, hvor fire forældrepar interviewes om deres oplevelser i FIV. Eftersom forvaltningen havde igangsat en lignende proces på egen hånd blev der takket nej til dette tilbud.

I forlængelse af ovenstående kan FIV i 2018 evalueres på baggrund af følgende data:

- De allerede indsamlede spørgeskemaer for 2018 vedrørende forældrenes udbytte (indsamlet fra februar 2018 til december 2018). 75 forældre har besvaret spørgeskemaet for 8. mødegang, 39 forældre har besvaret spørgeskemaet for 12. mødegang⁴.
- Forældreinterviews. Tre par i Vesthimmerlands Kommune er blevet interviewet om deres oplevelse med FIV-forløbet. På baggrund heraf er der udarbejdet en opsummerende video
- Data vedrørende tilmeldte, udmeldte og antallet af behovsbesøg

I følgende afsnit præsenteres resultaterne på baggrund af de forskellige datatyper.

³ De deltagende kommuner er: Faxe Kommune, Furesø Kommune, Gribskov Kommune, Halsnæs Kommune, Helsingør Kommune, Hillerød Kommune, Holstebro Kommune, Horsens Kommune, Hvidovre Kommune, Hørsholm Kommune, Kolding Kommune, Mariagerfjord Kommune, Odense Kommune, Randers Kommune, Silkeborg Kommune, Skanderborg Kommune, Struer Kommune, Svendborg Kommune, Varde Kommune, Vesthimmerlands Kommune, Viborg Kommune, Aalborg Kommune, Aarhus Kommune.

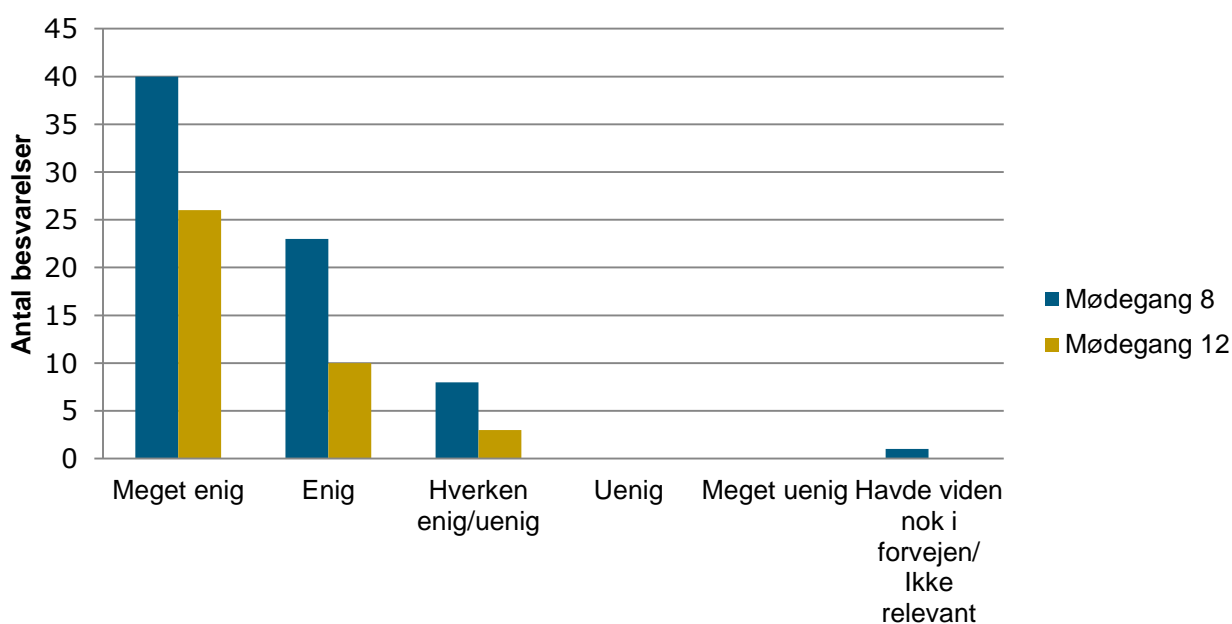
⁴ For 12. mødegang er 30 skemaer udfyldt i papirform, mens 9 er udfyldt elektronisk (Hold 1)

Spørgeskemaer vedrørende forældreudbytte

På baggrund af den oprindeligt tiltænkte evalueringsform i 2018 blev der ved 8. og 12. mødegang udleveret evalueringsskemaer til de fremmødte forældre. I dette afsnit præsenteres tre udvalgte pointer fra spørgeskemaerne.⁵

Flere forældre betoner, at deres udbytte fra FIV særligt findes i det netværksmæssige, hvor de har fået nye venner og nyder godt af at spejle sig i ligesindede førstegangsførelse. Dette fremgår af blandt andet i besvarelsen af spørgsmålet "Hvor enig er du i følgende: Det har været en god oplevelse for mig at tale med de andre på holdet om forældreskabet?", hvor nedenstående graf viser fordelingen af besvarelserne:

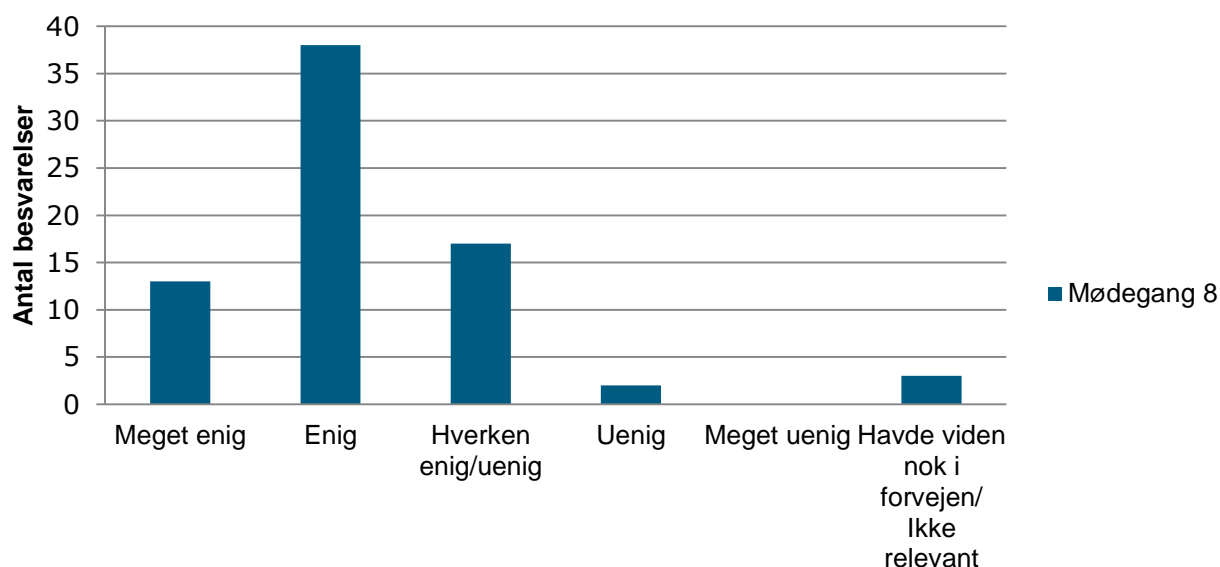
God oplevelse at tale med andre på holdet

Et andet interessant perspektiv på forældrenes udbytte er, hvorvidt de på baggrund af FIV føler sig forberedte som par på de i ændringer i familielivet en nyfødt bringer. Her er forældrene på 8. mødegang blevet spurgt om, hvor enige de er i følgende udsagn: "Familieiværksætterne har bidraget til at forberede os som par på de ændringer i hverdagen, som en nyfødt giver (f.eks. anden døgnrytme, tid til hinanden m.v.). Dertil fordeler svarene sig som følger:

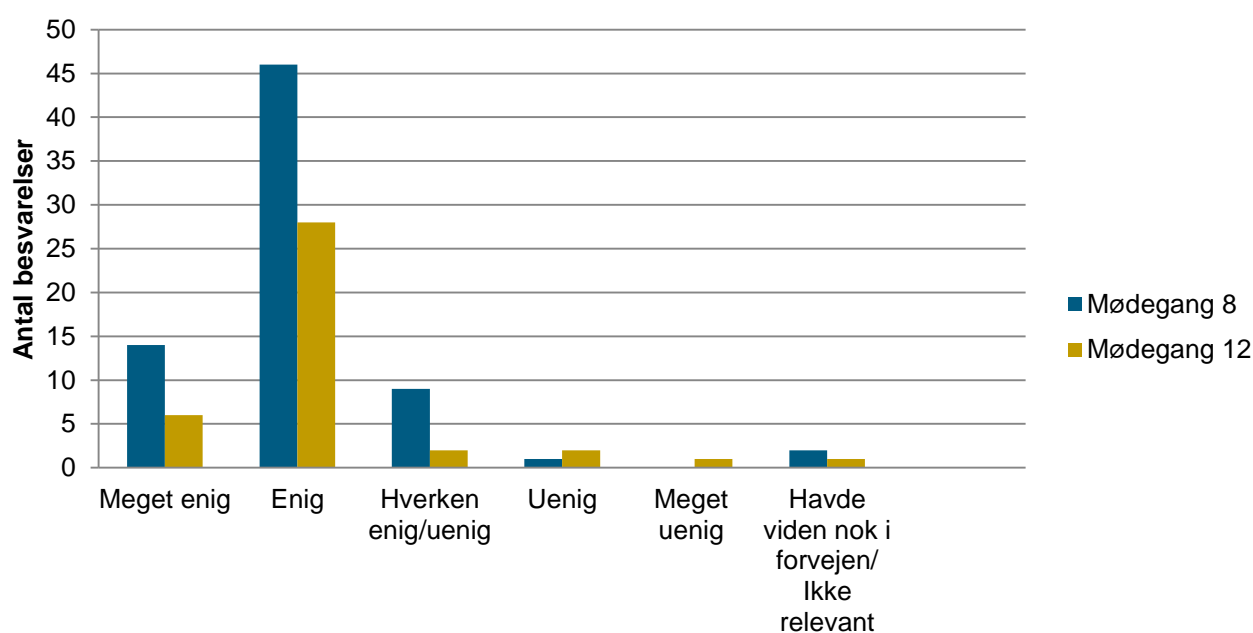
⁵ Da det ikke bliver muligt at sammenligne med andre kommuner eller sammenligne med fremadrettede forløb er der udvalgt tre relevante pointer fremfor gennemgang af de samlede spørgeskemaer.

Forberedelse til ændringerne et spædbarn bringer

Et tredje interessant perspektiv er forældrenes udbytte i forhold til at sikre/styrke kontakten til barnet (f.eks. øjenkontakt, tale med barnet, vigtigheden af nærvær og tilknytning). På mødegang 8 er forældrene blevet adspurgt i forhold til hvor enige de er i følgende udsagn: "Familieiværksætterne har gjort mig mere sikker i hvordan jeg skaber god kontakt til mit barn". På mødegang 12, sidst i forløbet, er forældrene blevet adspurgt om en varieret udgave: "Familieiværksætterne har gjort mig mere sikker i hvordan jeg styrker den gode kontakt til mit barn". Besvarelsene fordeler sig som følger:

Kontakten til barnet

Forældrene er slutteligt blevet adspurgt om "det bedste de har fået ud af FIV-forløbet". En opsummering heraf følger i nedenstående figur:

Hvad er det bedste du har fået ud af FIV-forløbet?

Forskellige vinkler på
børneopdragelse

Jeg følte mig bedre
forberedt til at være far.
Det at man har kunnet
snakke med andre som
har stået i samme
situation, har betydet
meget

Emnerne kost
og amning

Motorik

Vedledning
om fødslen

Emnerne er også blevet
vendt hjemme over
middagsbordet, og er
derfor mere i fokus end
det måske havde været
hvis ikke vi havde
deltaget i FIV

Netværk og
nye venner

Mødregruppen

Den anvendte evalueringsform for 2018 vil ikke længere anvendes, men besvarelserne har trods alt givet endnu et indblik i forældrenes udbytte og oplevelse af forløbet. Således kan det konkluderes, at (1) Forældrene får et socialt og netværksmæssigt udbytte, (2) de bliver som par forberedt til forældrerollen og (3) de bliver styrket i deres evner til at skabe en god og hensigtsmæssig kontakt til deres børn. Alle dele synes relevante for at opfylde formålene med FIV-forløbet (se side 1 i rapporten) og sikre en positiv udvikling for børnene fremadrettet.

Forældreinterviews

For at etablere en mere kvalitativ evalueringsform er der lavet interviews med tre forældrepar fra Vesthimmerlands Kommune, som alle deltager på FIV-forløbet.

Der henvises her til den udarbejdede video, som er tilgængelig på hjemmesiden for Familieiværksætterne: <https://fiv.vesthimmerland.dk/>

FIV i tal: Tilmeldte, udmeldte og behovsbesøg

På baggrund af registreringer af deltagelse på FIV-forløbet samt eventuel udmeldelse kan det konkluderes, at 9 hold startede i FIV i 2018. I alt startede 84 fødende kvinder til FIV i 2018, hvoraf 8 kvinder meldte sig ud af forløbet. Til sammenligning er der i alt registreret 145 førstegangsfødende kvinder i Vesthimmerlands Kommune i 2018. Dette svarer til, at 52,4 % af de førstegangsfødende kvinder startede i FIV i 2018 og forsat var tilmeldte ved årets afslutning. Det bør dog pointeres, at der ikke kan foretages en direkte sammenligning mellem det samlede antal af førstegangsfødende og kvinder tilmeldt FIV. Dette skyldes at nogle af de førstegangsfødende i 2018 var tilmeldt FIV i 2017, ligesom nogle tilmeldte i 2018 først skal føde i 2019. Alligevel synes det relevant at være opmærksom på den procentvise tilmelding til FIV, hvortil de 52,4 % kan være retningsangivende. Til sammenligning blev der ved forrige statusrapport angivet en deltagelsesprocent på 48,4 % af de førstegangsfødende kvinder, hvorfor der ses en positiv fremgang i den procentvise deltagelse.

Rekrutteringen til FIV foregår via jordmødre og læger, der er anmodet om at henvise *alle* mødre til FIV. Hos forvaltningen og i sundhedsplejen opleves det dog, at ikke alle i målgruppen får tilbud om deltagelse; enten fordi det i nogle tilfælde glemmes eller fordi der foregår en udvælgelse af forældre som vurderes at kunne profitere af forløbet. I forlængelse heraf giver det visse udfordringer, at gravide har mulighed for at vælge jordmødre fra andre kommuner, der er i nogle tilfælde ikke er opmærksomme på tilbuddet i Vesthimmerlands Kommune. I 2018 blev der dog indført en ny procedure, hvor der sendes såkaldte korrespondancebreve om alle gravide, som har jordemor i Viborg Kommune og adresse i Vesthimmerlands Kommune, fra jordemødrene til forvaltningen. Samtidig er der kontinuerligt fokus på at informere om, at *alle* forældre bør henvises til FIV og kan profitere deraf. Dette fokus findes i forvaltningen såvel som blandt sundhedsplejerskerne. Henset hertil forventes det, at den procentvise deltagelse vil være fortsat stigende.

Udmeldte

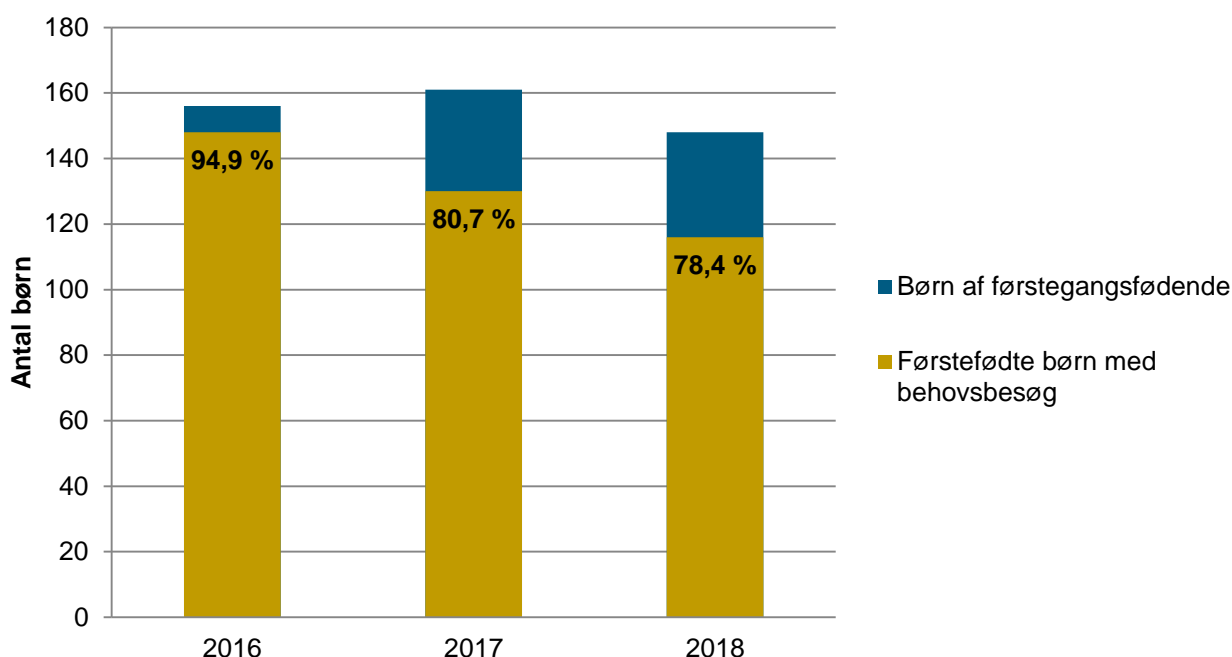
Registreringer viser, at 18 af de i alt 160 oprindeligt tilmeldte forældre i 2018 har meldt sig ud af FIV, hvilket svarer til 11,3 % af de oprindeligt tilmeldte forældre. Til sammenligning blev der ved forrige statusrapport angivet en udmeldelsesprocent på 13,5 % af de oprindeligt tilmeldte forældre for 2017.

Det er undersøgt hvorvidt der findes et bestemt mønster i forhold til køn og alder hos de forældre, der melder sig ud af FIV. Der ses en svag tendens til, at primært fædrene melder sig ud, hvormed 23 ud af de i alt 41 udmeldte i 2017 og 2018 er mænd. Samtidig oplever underviserne på FIV, at de forældre der oftest bliver væk fra undervisningsgange (uden dog reelt at melde sig ud) er fædrene. Der er ikke en tydelig tendens i forhold til de udmeldtes alder.

Behovsbesøg

En faktor, der kan antyde virkningerne af Familieiværksætterne, er behovsbesøg til børn af førstegangsfødende⁶. Det forventes netop, at FIV blandt andet kan minimere familiernes behov for støtte fra sundhedsplejen og dermed antallet af børn hvor behovsbesøg vurderes nødvendigt. For at undersøge dette fungerer år 2016 som *baseline*-måling, da FIV endnu ikke var startet op på dette tidspunkt. Nedenstående figur viser udviklingen i *antallet af børn født af førstegangsfødende som har modtaget behovsbesøg* samt *det samlede antal børn født af førstegangsfødende*.

Børn af førstegangsfødende som modtog behovsbesøg

På baggrund af registreringerne vedrørende behovsbesøg kan det konkluderes:

1. Stadigt færre børn modtager behovsbesøg: 148 børn i 2016, 130 i 2017 og 116 i 2018. Dette svarer til et fald på 21,6 % fra 2016 til 2018
2. Der bliver foretaget behovsbesøg hos en stadig mindre andel af børn af førstegangsfødende. 94,9 % af børnene født af førstegangsfødende i 2016 modtog et (eller flere) behovsbesøg, mens 78,4 % af børnene født af førstegangsfødende i 2018 modtog et (eller flere) behovsbesøg.

Dermed synes resultaterne af FIV fortsat at være positive. Den mindre andel behovsbesøg kan ikke direkte tilskrives FIV og kan eksempelvis også skyldes det generelle forebyggende arbejde i forbindelse med implementeringen af Vesthimmerlandsmodellen. Eftersom der her specifikt er fokuseret på førstegangsfødende, dvs. målgruppen for netop FIV, synes konklusionerne dog relevante for evalueringen af FIV.

⁶ Ved forrige statusrapport var der også fokus på antallet af behovsbesøg hos de førstegangsfødende kvinder (fremfor antallet af børn som modtager besøg). Sidenhen er der dog ændret registreringspraksis i Sundhedsplejens IT-systemet Novax samt DanmarksBørn, hvorfor der ikke kan foretages en sammenligning af besøgene hos kvinderne. I rapporten her er der dog fortsat fokus på børn hvorpå der er registreret behovsbesøg, da der her kan foretages en sammenligning årene imellem.

FIV fremadrettet

I det fremadrettede arbejde med Familieiværksætterne er der følgende fokuspunkter for forvaltningen:

1. Fortsat stigning i den procentvise deltagelse. Den udarbejdede video forventes også at understøtte dette.
2. Et mere tværfagligt fokus i undervisningen. En nedsat arbejdsgruppe har fokus herpå og det forventes blandt andet at der i højere grad kan inddrages familierådgivere og familiekonsulenter i undervisningen. På den måde vil FIV i endnu højere grad være i tråd med Vesthimmerlandsmodellen.
3. Fædrenes deltagelse og udbytte. Den nedsatte arbejdsgruppe har fokus herpå, blandt andet i informationsfolderen om forløbet samt i undervisningsformen (far motiveres i højere grad af gruppeøvelser end almindelig undervisning)
4. Optimering af lokale-situationen. Den nedsatte arbejdsgruppe har fokus herpå, hvorfor der i 2019 opstartes hold med lokale i Aars Rådhus. Herudover overvejes det, om der bør opstartes hold med lokaler i Løgstør og Aalestrup.

Den nedsatte arbejdsgruppe består af en familiekonsulent, en familierådgiver, to sundhedsplejersker samt to konsulenter fra forvaltningen. Udover ovenstående fokuspunkter gennemarbejder gruppen det anvendte undervisningsmateriale, eksempelvis for at sikre tilstrækkelig inddragelse af far og relevant fokus i emnet 'Økonomi og jura'.